

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Praesertim Augustini, Et Thomae Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Sacramentis In Genere Et Specie - Libros Octo Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput 27. Satisfit argumentis contradicentium hæreticorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73212](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73212)

348 Et S. Germanus ep. Const. Theor. rer. Eccles. to. 8. Biblioth. Patrum: *Officiat Sacerdos, ut fiat, sive transmutetur ipse panis & vinum in corpus & sanguinem Christi.*

349 Et Damascenus l. 4. fid. orthod. c. 4. ex eo quod *Christus non dixit, hoc est figura corporis mei, sed hoc est corpus meum*, postea deducit, quod ad illa verba supervenit Spiritus sanctus, per quem panis fit corpus Christi. . . . *Quod si queras (inquit) quo pacto id fiat? satis tibi sit audire, quod per Spiritum sanctum id fiat; quemadmodum ex sancta Dei Matre per Spiritum sanctum, Dominus sibi ipsi carnem condidit: nec quidquam amplius nobis perspicuum & exploratum est, quam quod verbum Dei (hoc est corpus meum) est verum & efficax, atque omnipotens ut ea efficiat, que nulla ratio humana queat indagare. Quin ne hoc quoque alienum fuerit dicere, quod quemadmodum naturaliter panis per manducationem, & vinum & aqua in bibentis & comedentis corpus & sanguinem immutatur; sic panis & vinum, que proponuntur in altari, per sancti Spiritus invocationem & adventum, mirabili modo in Christi corpus & sanguinem vertuntur.*

350 Et Paschasius l. de corp. & sang. Dom. Sensibilis res, panis scilicet & vinum, intelligibiliter virtute Dei, per verbum Christi, in carnem ipsius & sanguinem divinitus transfertur. Similia videri possunt apud Amalarium & Drummarum (Spicil. to. 7.) Remigium Antisdior. in cap. 10. Epist. 1. ad Cor. Bedam homil. hiem. de SS. Epiaphan. Fulbertum Carnoientem epist. 1. Algerum l. 1. de corp. & sang. Dom. c. 6. ubi absurdissimam de impanatione heresim, suo tempore exortam, refellit.

351 Finio cum Euthymio & Theophylacto. Quorum ille cap. 64. in Matth. explicans verba Christi, *hoc est corpus meum*, dicit, quod idem Christus non dixit: *hec sunt signa corporis & sanguinis mei, sed hec sunt corpus meum.* Quia, quemadmodum supernaturaliter assumptam carnem dolescit, & hec (panem scilicet & vinum) ineffabiliter transmutat in vivificum corpus, & in ipsum pretiosum sanguinem suum. Theophylactus vero in cap. 26. Matth. dicens: *hoc est corpus meum*, ostendit quod ipsum corpus Domini est panis qui sanctificatur in altario. . . ineffabilis enim operatione transformatur. . . Et adeo panis quidem apparet, sed revera caro est. Et in cap. 14. Marci: *hoc est corpus meum. . . Non enim figura & exemplar quoddam Domini corporis panis est, sed in illud ipsum convertitur corpus Christi.*

CAPUT XXVII.

Satis sit argumentis contradicentium hareticorum.

352 Obijciunt 1.º in Evangelio nulla sit mentio transubstantiationis, nec apud Matthæum, nec apud Marcum, nec apud Lucam, sicut nec apud Paulum. Quia nihil ibi legitur de mutatione substantiæ panis in substantiam corporis Christi, cujus saltem mentio fieri debuit in descriptione historici institutionis hujus mysterii.

Respondet Lutheranos & Calvinistas sic obijciendo 1.º. egregios esse imitatores Arianorum, Sabellianorum, &c. qui simili modo obijciebant in Scriptura nullam fieri mentionem Trinitatis, quia nulla Scriptura dicit quod natura Patris Filio communicetur, non communicata paternitate, quodque Filius ita sit realiter unum cum Patre in natura, ut non sit realiter unum in persona. Cui objectioni quemadmodum occurritur, dicendo, quod Trinitatis mysterium comprehendatur in his Scripturæ verbis: *Tres sunt qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, &*

hi tres unum sunt. 1. Joan. 7.º. Quia Joannes declarando distinctionem Personarum, earumque unitatem, id totum comprehendit, quod tangitur in objectione Arianorum & Sabellianorum. Sic objectioni Lutheranos & Calvinistas occurritur, dicendo, quod Christus mutationem substantiæ panis in substantiam corporis sui comprehendit, dicendo: *hoc est corpus meum*: cum enim in hisce verbis omnes Patres, omnesque Christiane Nationes & Societates eum universa Ecclesia comprehensam intelligant mutationem substantiæ panis in substantiam corporis Christi, solique Lutherani & Sacramentarii id negent, ipsorum est probare, non supponere, quod non comprehendatur, ipsique hodie merito regerimus, quod Manichæis olim Augustinus: *Vos tam parci, & tam turbulenti, & tam novi, nemini dubium est, quin dignum auctoritate, contra fidem omnium sæculorum, unanimesque intelligentiam omnium Patrum, totiusque Ecclesiæ, nihil proferatis.*

Obijciunt 2.º. transubstantiationis nomen est in Ecclesia novum: neque enim in Scripturis à Spiritu sancto, neque ab Apostolis, neque à Patribus usurpatum legitur, sed à Concilio Lateranensi post 1200. annos in Ecclesiam inductum.

Respondet similiter Arianos consubstantialitatis nomen olim catamutatos fuisse. Quibus sicut Ecclesia per Athanasium respondit satis esse quod res illo nomine significata, non esset in Ecclesia nova, sed in Scripturis & Patribus declarata; quam Ecclesia novo vocabulo idem expressisset, ad novam heresim opportuno vocabulo significantius retundendam: sic illud idem sibi repositum accipiant Lutherani.

Obijciunt 3.º. Ambrosium l. 4. de Sacram. c. 354. dicentem: *Si tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut imperant esse que non erant; quanto magis operatorius est, si sint que erant, & in aliud commutentur.* Ergo cum corpore & sanguine Christi manent, que erant substantia scilicet panis & vini.

Respondet negando consequentiam. Tum quia in aliis codicibus legitur: *quanto magis operatorius est, ut que erant, in aliud commutentur*, ut Lanfrancus observat. Tum quia panis & vinum in Eucharistia sunt que erant quoad accidentia sua, & in aliud commutantur quoad substantiam.

Obijciunt 4.º. Chrysostrum in epist. ad Casarium Monachum, ubi sic: *Sicut enim antequam sanctificetur panis, panem nominamus: divina autem illum sanctificante gratia, mediante Sacerdote, liberatus est quidem appellatione panis; dignus autem habitus Domini corporis appellatione; etiam si natura panis in ipso permansit. & non duo corpora, sed unum corpus Filii predicatur, &c.*

Respondent aliqui nullam Chrysostrum ad Casarium epistolam extare, illamque, que obijciunt, supposititiam esse. Sed quia Emericus Bigonius obijctæ epistolæ codicem manuscriptum in Bibliotheca PP. Dominicianorum Florentiæ comperit, aliter

Respondet nihil in epistola ista contrarium esse transubstantiationi, imò transubstantiationem in ea aperte tradi: si enim post consecrationem jam non duo corpora, sed unum corpus Filii Dei: igitur post consecrationem non manet panis in substantia. Aliàs in corpore Filii corpus esset panis; duoque proinde corpora. Per naturam ergo panis, quam cum corpore Christi dicit permanere, non intelligit corpus, seu substantiam, vel naturam interiorem panis, seu naturam strictè & in philosophico rigore acceptam, prout ab accidentibus distinguitur, sed complexionem accidentium seu qualitatum sensibilem, quibus quidpiam vel quispian dicitur esse talis vel talis naturæ, unus

naturâ frigidus, alter calidus, &c. Neque enim vox *natura* à Scriptoribus antiquis in illo semper rigore philosophico sumitur, sive apud Græcos, sive apud Latinos; sicut neque vox *substantia*, prout constat ex eo quod Hilarius can. 10. in Matth. in Resurrectione futurum esse dicat, *ut caro nostra refundatur in naturam spiritus animæ*. Et idem est de voce *essentia*, quâ veteres Patres Græci & Latini non semper utuntur ad significandum aliquid à proprietatibus distinctum, sed sæpe ad significandas ipsamet proprietates: naturam enim, substantiam & essentiam rei accipiunt, non secundum quod in se est, sed secundum quod sub sensum cadit, remque unam ab alia sensibilibiter discernit; præsertim cum ipsa quoque accidentia essentiam, adeoque naturam & substantiam suam habeant, voces istas non in rigore metaphysico, sed secundum frequentem sermonis usum accipiendo. Nihil proinde ex istis vocibus, utpote nimium æquivocis, & variæ acceptionis, hæretici concludere possunt.

357 Obijciunt s^o. Theodoretum, Lutherani contra transubstantiationem, Calvinista contra realitatem Christi in Eucharistia præsentiam. Utrique ex Dialogis ipsius contra Eutychanos, in quibus Catholicum introducit sub nomine *Orthodoxi* disputantem contra Eutychanum sub nomine *Eranisti*. Calvinista obijciunt ipsum Dialogo primo dicentem, quod Dominus in hoc mysterio nomina mutavit, corporique dedit symboli nomen, symbolo nomen corporis, & quia sibi metipsum dedit nomen vineæ, symbolo dedit sanguinis nomen. *Volebat enim* (inquit) *eos qui sunt mysteriorum participes, non attendere naturam eorum quæ videntur, sed propter nominum permutationem, mutationi, quæ fit ex gratia, credere.*

358 Et confirmatur, quia Theodoretus eo Dialogo probare intendit contra Eutychanum, Verbum (utpote immutabile) non esse factum carnem per mutationem sui in carnem, sed per carnis assumptionem, eâ se induendo tamquam velamine. Quod probat ex Hebr. 10. *Initiavit vobis viam novam per velamen, id est carnem suam*. Quodque carnem assumptionem tamquam vestimentum, probat ex Genetis 49. ubi Jacob de Messia loquens: *Lavabit* (inquit) *in vino stolam suam, & in sanguine vineæ pallium suum*. Per stolam enim, palliumque, Christi corpus intelligitur. Neque enim vestimenta sua à carne sua distincta, Salvator lavasse legitur in sanguine vineæ; sed cum de se ipse dixerit: *Ego sum vitis vera*, istius vineæ fructus sanguis est Christi. Scimus autem ex vulneribus Salvatoris fontes sanguinis in reliquum corpus ipsius fluxisse; ideoque Prophetam merito prædixisse, quod lavaret in vino stolam suam, & in sanguine vineæ pallium suum: *Sicut enim nos mysticum vitis fructum post sanctificationem, sanguinem Dominicum appellamus; sic vere vitis sanguinem vineæ sanguinem nominavit*. Sic etiam corpus suum Christus nominavit panem, & carnem frumentum, & in institutione Eucharistiæ visibilia symbola corpus & sanguinem appellavit, sed naturam non mutavit: *qui enim corpus naturale frumentum & panem appellavit, & vitem rursus seipsum nominavit, si visibilia symbola corporis & sanguinis appellatione honoravit, non naturam mutans, sed naturam gratiam addens.*

359 Secundus locus Theodoreti, cui Lutherani multum insistant, desumitur ex Dialogo secundo, ubi Eranistes dicit: *Retibus, quæ ipse texisti, captus es*: Neque enim symbola mystica, post sanctificationem recedunt à sua natura: manent enim in priore substantia, & figura, & forma, & videntur tangique possunt, & creduntur, & adorantur, ut quæ illa sint, quæ creduntur.

360 Verum-enimverò, nec Lutherani, nec Calvi-

nista gloriabuntur Theodoretum esse suum, si ad duas reflectant regulas. Prima, quod cum verisimile non sit, Authorem celeberrimum in re magni momenti varium fuisse, sibi que contrarium; vera intelligentia cujusque expressionis ipsius talis esse debet, ut cum cæteris expressionibus ipsius concordet. Cumque probabile non sit doctissimum Theodoretum in puncto Eucharistiæ à sui temporis Ecclesia discordasse: necessariò conficitur, sensum cujusque expressionis ipsius conformem esse sensui Orthodoxorum sui temporis, cæterarumque expressionum ejusdem Theodoreti, ita ut ex dictis sensibus, si unus concordet cum sensu Orthodoxorum sui temporis, cæterarumque expressionum Theodoreti; alius verò sensus non concordet; ille, non iste, haud dubiè habendus sit genuinus & verus.

361 Secunda regula est, quod sensus verus alicujus expressionis desumendus non sit ex sola literalis significatione singulorum terminorum, sed ex conjunctione omnium, & idem quæ ex ejusmodi conjunctione fideles concipere solent. Unde quia fideles, audita hac propositione, *Verbum caro factum est*, concipere solent verum esse factum hominem, verus sensus istius propositionis est, quod Verbum non solum assumpsit carnem, sed corpus & animam hominis. Et quia per mutationem Eucharisticam fideles intelligere solent non qualemcumque, sed substantialem; deca intelliguntur Patres, dum in Eucharistia dicunt panem in Christi corpus converti, seu mutari. Hoc posito

Ad primum Theodoreti locum respondeo, Calvinista inde perperam concludere, quod sicut Genet. 49. sanguis Christi non vocatur sanguis vineæ in sensu proprio, sed metaphorico; ita fructus vineæ à Theodoro non vocetur sanguis Christi in sensu proprio, sed metaphorico. Quia expressiones istas Theodoretus in eo comparat, in quo habent similitudinem; non in eo in quo Theodoretus ipse earum agnoscat dissimilitudinem. In eo similitudinem habent, quod sicut Christus seipsum vineam & frumentum appellat, & sanguinem ipsius Propheta vineæ sanguinem vocat, & Christus corporis sanguinisque nomine honoravit id quod naturâ suâ panis erat, & vinum; sic panis & vinum naturâ suâ haud magis sunt corpus sanguisque Christi, quàm Christus ipse naturâ suâ vitis sit & vinum. In eo verò dissimilitudinem agnoscat Theodoretus, quod Christus, vocando se vitem, se non mutavit in vitem; neque vocando se panem, se mutavit in panem; nec proinde fecit, ut panis vitisque nomina sibi realiter convenirent: sic verò panem vocavit corpus suum, ut panem realiter mutaverit in corpus suum; sic etiam vinum appellavit sanguinem suum, ut ipsum realiter mutaverit in sanguinem suum; sicque posteriores expressiones in reali conversione fundantur, non priores.

362 Quod autem Theodoretus hanc dissimilitudinem agnoscat, inter priores posterioremque expressiones; quod (inquam) agnoscat nomina panis & vini Eucharistici à Christo mutata esse in nomina corporis & sanguinis sui, reipsâ convertendo panem vinumque in corpus & sanguinem suum, constat 1°. ex eo quod in priori loco sic seipsum explicet: *Volebat enim eos qui divini mysterii participant, non attendere naturam eorum quæ cernuntur, sed per nominum mutationem, mutationi, quæ ex gratia facta est, fidem adhibere*. Vult ergo mutationem nominum factam, propter mutationem quæ in hoc mysterio realiter facta sit per gratiam; vult (inquam) mutationem nominum, in hoc mysterio ideo factam, ut fidelis quisque crederet mutationem quæ in re fit per gratiam. Id enim expressè declarat, dum de us loquitur, qui mysteriis participant, ipsique ju-

- bet non attendere ad naturam rerum quæ videntur, sed credere mutationem ex gratia factam.
- 363 2°. idipsum amplius constat ex posteriori loco, ubi explicans, qualis sit ista per gratiam facta mutatio: Est enim (inquit) mutatio quæ non cernitur oculis, sed mente intelligitur: *intelliguntur autem ea esse quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, ut quæ illa sint quæ creduntur.* Hæc Theodoretus expressè dicit de pane & vino, quæ Christi corpus & sanguis appellantur. Nihil autem simile dicit de Christo, dum vitis & frumentum nominatur. Neque enim Christus intelligitur, neque creditur factus vitis & frumentum, neque adoratur ut factus vitis & frumentum. At verò panis & vinum intelliguntur & creduntur illa quæ facta sunt, corpus scilicet & sanguis Christi, & ut facta corpus & sanguis Christi adorantur.
- 364 3°. idipsum constat ex eo quòd expressio illa Theodoretii desumpta sit ex Liturgiis in Ecclesia tunc usurpatis, invocationeque Sacerdotis, de qua paulò antè facta est. Per istam namque invocationem Sacerdos expressè postulat à Deo, ut panis & vinum à Deo fierent corpus sanguisque Christi. Quem fuisse Ecclesiæ loquendi modum Theodoretii tempore certum est ex Constitutionibus Clementis, Eusebio Cæsariensi, Cyrillo Hierosolymitano, Gaudenzio, & Augustino.
- 365 4°. ipsemet contextus id manifestat: in eo namque Eranistes Orthodoxum compellit ad confitendum, quòd symbola, quæ ante consecrationem vocabantur panis & vinum, post consecrationem vocentur corpus & sanguis Christi. Et ut ostendat se non loqui de nominibus sine re, concludit sic: *Es credis te corpus Christi, & sanguinem percipere?* Respondet Orthodoxus: *Ita credo.* Ergo (infert Eranistes) *mutatus est panis.* Utique in corpus Christi, quod se percipere Orthodoxus proximè confessus est: quippe idè Eranistes ipsum compulsi ad id confitendum, ut ex ista confessione inferre possit, uti de facto infert, quòd symbola alia sint ante consecrationem, alia post consecrationem, per eamque proinde mutantur, utique in corpus sanguinemque Christi. Dum ergo Theodoretus subiungit, quòd symbola *intelliguntur ea esse quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, ut quæ illa sint quæ creduntur*, ex toto illo discursu & contextu manifestum est, ipsum velle, quòd symbola post consecrationem id reverà sunt quòd facta sunt, adeoque reverà mutata in id quòd reverà facta sunt.
- 366 Neque ergo prior Theodoretii locus favet Calvinistis, neque posterior Lutheranis; sed uterque stabilit realitatem corporis sanguinisque Christi in hoc mysterio, transubstantiationemque panis & vini in ipsum, juxta communem isto tempore Ecclesiæ Catholicæ sensum.
- 367 Ad cuius majorem evidentiam, observandum, quòd scopus Theodoretii in secundo Dialogo est Eutylianorum hæresim confutare, qui hoc in puncto Apollinaris errorem sectantes, docebant unicam esse in Christo naturam. In quo licet omnes convenirent, in explicationis modo non conveniebant. Inter varios porò explicationis modos, unus erat, quòd cum Dei Filius sibi naturam copulavit humanam, de Virgine sumptam, ex utraque natura, divina & humana, sic facta esset una, ut humanam divina absorbuisset, sicut gutta mellis, in mare projecta, absorberetur à mari. Et iste est modus, contra quem Theodoretus pugnat in isto secundo Dialogo.
- 368 Modum verò istum Theodoretus sic intelligebat, atque intellectum impugnabat, ut natura humana divinæ unita, ex mente Eutychiani (contra quem agit) in naturam divinam mutata esset, ita ut non foret amplius ejusdem speciei cum natura nostra, nec retineret proprietates, & caracte-

res naturæ nostræ, nec spatium post Ascensionem circumscripta foret. Theodoretus e contra probat Christi corpus, etiam post Returrectionem & Ascensionem, fuisse circumscriptum, visibile, palpabile, retinuisseque formam, figuram, essentiamque humani corporis.

Cumque ad id probandum ex mysterio Eucharistiæ arguisset, Eutychianus ex eodem mysterio pro se arguit similiter: cum enim Orthodoxus confessus fuisset symbola post consecrationem vocari corpus & sanguinem Christi, corpusque & sanguinem Christi percipi in hoc mysterio, inde Eutychianus concludit: *Sicut ergo symbola Domini corporis & sanguinis alia sunt ante Sacerdotis invocationem, per invocationem verò mutantur, & alia fiunt, ita Dominicum corpus post Ascensionem in divinam substantiam mutatum est.*

Cui Theodoretus respondet, symbola quidem 370 mutari in corpus sanguinemque Christi, taliaque credi, & ut talia adorari; sed ex hoc non sequi intentum Eutychiani, imò sequi contrarium: quia sicut symbola non amittunt figuram panis & vini, remanentque sensibilia ut antè, cæterisque panis proprietates retinent; sic corpus Christi figuram & formam non amisit humanam, nec proprietates, qualitatesque corporis humani: *Retibus, quæ ipse texisti, capus es. Neque enim symbola mystica, post suam sanctificationem recedunt à sua natura: manent enim in priorè substantia, & figura, & forma, & videri tangique possunt, sicut & prius. Intelliguntur autem ea esse quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, ut quæ illa sint quæ creduntur. Confer igitur imaginem cum archetypo. Et videbis similitudinem. Uportet enim figuram esse similem veritati. Illud enim corpus priorem habet formam, & circumscriptionem, & ut semel dicam, corporis substantiam; immortale autem post Resurrectionem, & immune à corruptione factum est, sedemque à dextris adeptum ab omni creatura adoratur. Quia Domini natura corpus appellatur.*

Rectè Theodoretus at: *Confer igitur imaginem cum archetypo*: quia Eranistes argumentatus fuerat, non à pane & vino, sed à symbolis, id est à speciebus panis & vini, ad corpus Christi jam glorificatum, velut ab imagine ad archetypum. Et inde Theodoretus intulerat, symbola illa veri corporis Christi esse symbola: *Optimè, oportet enim imaginis esse archetypum, nam & picturæ naturam imitantur, & eorum quæ videntur pingunt imagines.* Si igitur divina mysteria antypa sunt corporis veri: corpus ergo Domini nunc quoque corpus est, non in divinitatis naturam mutatum, sed divinam gloriâ repletum. Itaque argumentum Eutychiani inferentis naturam humanam in Christo conversam in naturam divinam, ex eo quòd panis in Eucharistia conversus sit in corpus Christi, Orthodoxus benè retorquet dicens: in Eucharistia non solum est Christi corpus, sed vera quoque panis accidentia & proprietates (uti Eranistes admittebat) ergo similiter in Christo vera sunt accidentia & proprietates corporis. In Christo proinde verum est corpus; cum accidentia illa (tametsi absque subjecto esse queant) secundum Scripturam tamen verè Christum afficiebant (propterea enim Christus flevisse dicitur, tristis, fatigatus, passus fuisse, comedisit, &c.) non secundum naturam divinam. Ergo secundum humanam. Ab Eucharistia proinde ex concessis ab Eraniste validum argumentum Orthodoxus apud Theodoretum deduxit. Sed quid vel apparenter contra transubstantiationem inde deduci queat, non apparet.

Objiciunt 6°. Gelasium I. adversus Eutychem & Nestorium, dicentem: *Non desinit esse substantia, vel natura panis & vini.*

Respondet hæc Gelasium non esse Pontifi-

cem Romanum, sed Gelasium Cyzicenum (Scriptorem Græcum, qui vixit tempore Basilici Tyranni) uti cum aliis eruditus Baronius offendit. Nondum exortis quidem adversariis transubstantiationis, liberiori usus expressione, dixit substantiam vel naturam panis & vini remanere, sed de symbolis id intelligens, more istius sæculi, ut de Theodoro vidimus. Symbola quippe in Christi corpus mutari, unamque ex ipsis & corpore Christi naturam constari contendebant Eutychiani, ut inferre possent corpus Christi in divinitatem pariter transformari. Sed antecessus negabant Orthodoxi, panis hypostasim delinere dicentes, manentem symbolorum, non hypostasi, sed usâ, seu essentia, quam & naturam, & substantiam legitimo sensu appellabant. Utenim supra dixi, habent accidentia certo sensu substantiam suam, tamen juxta Aristotelis apices (in quos nec Græci nec Latini Patres jurabant) substantiæ accidentia opponantur. Perperam ergo Gelasius objicitur, tamquam adversariis transubstantiationis, pro qua eodem libro aperte se expressit, dicens: *panem mutari Spiritu sancto perficiente in divinam naturam*, seu substantiam. Quod quid est, nisi transubstantiationem exprimit?

373 Obijciunt denique Rupertum, qui impanationis assertor etiam Baronio & Bellarmino visus est, quia revera lubricè hac de re locutus est l. 2. in Exodum l. 6. in Joan. & l. 2. Offic. c. 2. & 9. Verum imprimis à Berengario, adeoque & Calvini se abhorreere sententia proficitur in epistola nuncupatoria Commentariorum in Joannem. Deinde in fine ejusdem expressè dicit, *panem & vinum in veram corporis & sanguinis Domini transire substantiam*. Quæ ipsissima est transubstantiationis doctrina. Quam confirmat l. 2. Offic. c. 2. dicens, *quod panis & vinum in verum corpus & sanguinem Domini transformantur*. Denique quæ in contrarium dicere videtur l. 2. in Exodum, l. 6. in Joan. &c. benignam patitur expositionem, sententiamque Catholicam. Cum enim permanere ait panis substantiam, id ait cum modificatione, *secundum exteriorem speciem, quæque sensibus subactam, sive substantiam visibilem*, prout in Joannem loquitur. Non loquitur ergo de substantia prout accidentibus opponitur. Solum etiam negat accidentia panis, in accidentia Domini corporis converti, dum ibidem ait, *panem & vinum non mutari in carnis saporem, sive in sanguinis horrorem*. Denique dum dicere videtur, panem eodem modo à Verbo assumi, quo humanitatem, non vult panem Verbo hypostaticè unitum fuisse, sicut humanitatem, sed idem Verbum, quod assumptum humanitatem, convertere substantiam panis in substantiam corporis à se assumpti. Unum enim mysterium per aliud explicavit, mysterium videlicet Eucharistiæ per mysterium Incarnationis (cujus est extensio) falsis utriusque mysterii differentiis.

CAPUT XXVIII.

Transubstantiatis pane & vino in corpus & sanguinem Christi, in hoc mysterio species sacramentales remanent sine substantiali subiecto, tamdiuque Christi corpus & sanguis sub illis remanent, quamdiu substantia panis & vini sub illis remaneret, si per consecrationem ibi esse non desisset.

374 Quod species sacramentales, id est accidentia panis & vini, figura, color, odor, sapor, &c. in hoc mysterio remanent, ad sensum patet: eas enim percipimus visu, odoratu, gustu, tactu. Quod autem remanent absque subiecto,

saltem substantiali (quod addo propter opinionem S. Thomæ, in qua sola quantitas panis & vini remanet absque omni subiecto, cætera verò accidentia subiectione in quantitate) inde convincitur, quod non remanent in substantia panis & vini, utpote ex dictis amplius non existente. *Manifestum est etiam, quod hujusmodi accidentia non sunt in substantia corporis & sanguinis Christi, sicut in subiecto* (ait S. Thomas q. 77. a. 1.) *quia substantia humani corporis nullo modo potest hinc accidentibus affici. Neque etiam est possibile, quod corpus Christi, gloriosum & impassibile existens, alteretur ad suscipiendas ejusmodi qualitates*. Et idè relinquitur quod accidentia in hoc Sacramento manent sine subiecto. Quod quidem virtute divinâ fieri potest. Cum enim effectus magis dependeat à causâ primâ, quàm à causâ secunda, Deus qui est primâ causâ substantiæ & accidentis, per suam infinitam virtutem conservare potest accidens in esse, subtrahâ substantiâ, per quam conservabatur in esse, sicut per propriam causam; sicut etiam effectus naturalium causarum potest producere sine naturalibus causis. Sicut humanum corpus formavit ex utero Virginis sine virili semine.

Et confirmatur ratione divi Basilii homil. 6. in 375.

Hexæmeron: *Cum enim Deus possit plura facere, quam nosse intellectus intelligere. Et intellectus intelligat accidens præter subiectum: ergo Deus potest hoc facere, quod accidens sit sine subiecto*. Idque Basilii à Deo factum existimat in primâ lucis creatione: lucem enim solis primò creatam, tribus diebus subsistisse dicit sine subiecto. Solis enim corpus, subiectum ipsius, non nisi quarto die conditum est. Atqui (inquit) *incredibile nemini videatur, & à fide abhorrens, quod dictum mihi est, aliud nimirum quoddam esse à luce splendorem, aliud item corpus subsistens luci, ac subiectum*. Primum enim res omnes compositæ sic à nobis dividi solent, in ipsam essentiam susceptivam, & in eam quæ ipsi accidit qualitatem. Ut igitur diversa sunt hæc naturâ, albedo, inquam, & corpus dealbatum; sic & ea quæ modo diximus differunt quidem, unita tamen, quarto die, sunt potentia Creatoris. Itaque ne mihi dixeris, fieri hæc non posse, ut lux à corpore solis separetur. Neque enim ego lucis à solis corpore separationem mihi ac tibi possibilem esse dico. Sed asserendum esse censeo, quæ mentis sola acquisitione cogitationeque disparatâ à se possunt, ex re ipsa se juncti facultate Creatoris utriusque naturâ posse.

Unde cum inter Wiclefi propositiones secunda 376 fuisset: *Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem Sacramento*. Propositio illa cum aliis ejusdem hæretici in duobus Conciliis Londinensibus anno 1382. & 1386. condemnata fuit, sicut & in Concilio Romæ celebrato, & in Concilio Constantiensi sess. 8. Ex quibus omnibus consecrarium est actualem inhaerentiam accidentis in subiecto, non esse de essentia ipsius, sed aptitudinalem duntaxat, cum naturali quidem exigentia subiecti, cui actu inhaereat; sed cui Deus non teneatur satisfacere; imò possit ipsum accidens supra naturalem exigentiam suam sine subiecto conservare. Sic corpus naturaliter postulat actualem extensionem, sine qua tamen divinitus esse potest.

Porro accidentia panis & vini, quæ sine subiecto diximus remanere, ea maxime quæ sensu percipiuntur, idè species panis & vini vocari solent (inquit Estius in 4. dist. 12.) *quia nimirum speciem seu similitudinem panis & vini referunt, sub quibus, tamquam alienis involucri velata quodammodo continentur corpus & sanguis Christi*. Ut fides locum habeat (ait S. Thomas opusc. 57.) *dum visibile invisibiliter sumitur, sub aliena specie occultatum, & sensus à deceptione immunes reddantur, qui de accidentibus judicant sibi nois*,